

Negyvennégy évet élt...

Egy hónapja kell együtt élnünk a hírrel: életének 44. évében Ausztriában autóbaleset áldozata lett Szeged nagy tehetségű, érzékeny festője, Zoltány István.

Szép, szelíd ember volt. Akár ismeretlenül, néhány percnyi beszélgetés után a legdurvább lélek is megérezhette: ez a férfi az igazak közül való. Eleven párja volt a tisztaságnak.

Barátai, tisztelői ma délután kettőkor búcsúznak el tőle, a Belvárosi temetőben.

*

Tóth Valéria Munkácsy-díjas szobrászművész kezdeményezésére Zoltány István súlyos égési sérüléseket szenvedett lánya gyógykezelésére és a két gyermek további taníttatása megkönnyítésére, a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség szegedi csoportjának tagjait arra kérte, hogy a Szegeden élő művészek ajánlja-

nak föl egy-egy művet. A beérkezett alkotásokból előbb a Szegedi Nemzeti Színház előcsarnokában nyílik kiállítás, szeptember 15-étől, majd október 3-ától a Bartók Béla Művelődési Központban láthatók az alkotások. A vásárlásokból befolyt összeget a család rendelkezésére bocsátják.

Antikvár-könyv-aukcio

Az első önálló antikvár-könyv-árverését rendezi meg Győrben, szeptember 23-án a Művelt Nép Könyvtérjesztő Vállalat. A győri aukción 290 kötet kerül majd kalapács alá, köztük számos művelődés- és egyháztörténeti, régészeti, történet- és orvostudományi ritkaság. A kínálat összeállításakor a szervezők a bibliofil gyűjtőkön kívül gondoltak a könyvtárak, közgyűjtemények, továbbá a külföldi turisták érdeklődésére is: ezért több helytörténeti munkát, illetve német nyelvű tudományos kiadványt is ajánlanak. Az aukció egyik legértékesebb darabja lesz az Emlékkönyv Szent István király halálának 900. évfordulóján című kiadvány: a háromkötetes, 1900 oldalas monográfia 1938-ban jelent meg.

A zöldfásiai

Azt mondja valaki, követeljem az újságban, hogy írják vissza a Sipos malomra, hogy Siposmalom, mert az olyan fontos azon a tájon, mint maga Üllés. Nemcsak az ott lakóknak, de az arra járóknak is. Üllés csak az idegennek tűnhet egységes szerkezetnek, a Siposmalom legalább olyan fontos hely benne, mint Baromjárás vagy Halesz. Meg is ígértem, megírom majd.

Zöldfás is kifejezhető lenne avval, hogy Domaszék, hiszen annak a tanyai iskoláját jelenti, de a faluhoz még ugyanúgy hozzátartozik Feketeszl, Mórasszék, Bojárhalom, Kászony vagy Kisivánszék is, és mindnek a lakója szereti megkülönböztetni magát a másiktól. Ráadásul mind régebbi, mint a szintén régi határnévből lett újkori falunév. Most tehát Zöldfáson vagyunk, az iskolában. A hajdani iskolában persze, mert ugyanúgy megszűnt, mint a falu összes többi tanyai iskolája. A különbség csak az, hogy ezt nem adták el, megmaradt klubnak és olvasókörmek. Félnék is az idejének, egyszerű csak eladja ezt is a tanács, mert nincs pénz a fönntartásra, és akkor földel nélkül maradnak ők is, ahogy a feketeszéliek, mórasszéliek, bojárhalmaiak, kászonyiak vagy kisivánszéliek maradtak. Lábujjhegyre állva bizakodnak csak, talán elkerüli őket ez a veszedelem.

Az olvasókor tavaly tavasszal alakult — Pünköszt Árpád volt az első vendég —, és azóta minden hónap első hétfőjén összejönnek. Hétkor kezdenek, de előtte tíz perccel még csak Berta Szilveszter van itt, olvasóköri elnöki minőségében. Mire azonban az óra elűti a hetet, itt van mindenki. Azt nem lehet mondani, hogy ennyire ráérnek, inkább azt, ennyire ez a szokás. Amióta az órát föltalálták, pontosnak lenni se nehezebb, mint elkésmi.

Kötetlen a program. Savanya Jánosné, nyakig telve huncutsággal, előszed legalább három méter hosszú papírcsikot — pedig legalább egy méter leszakadt belőle útközben —, és megköszönti Rózsikát. Minden hónapra esik egy-két névnap, mindig köszöntenek tehát valakit, ennél fogva kifli vagy pogácsa mindig kerül az asztalra, egy-egy nyelet üdítővel kiegészítve. Fontos dolgok is előkerülnek közben. Bódét építettek a buszmegállóhoz, hogy ne verje őket az eső, és a hideg szél se reszkettesse őket.

Pad még nincsen benne, de majd az is lesz. Elősorolják, ki segített homokot hordani, traktorral és markolóval, ki hegesztett, és mennyiben lehet mindezt elszámolni, ha a társadalmi munka értékét forintban akar-nák kifejezni. A legkisebb tupirozás nélkül is szép summa kerekedik belőle, noha a tanyai ember leginkább a munkáját nem méri pénzzel még ma se. Elhangzik a kívánság, nyilvános tefel is kellene mellé. Eből azonban vita is lesz mindjárt.

Nagyon nehéz telefonhoz jutni, ez az első vitapont. Kelleni viszont nagyon kellene, és ezt nem is vitatja senki. Ha viszont mégis lenne, mert lennie muszáj, akkor mégse lenne jó a buszmegálló mellé tenni, mert szétszedik a gyerekek. Legfőképpen, ha a templomkertbe tennék! — kínálja föl valaki az ötletét. Na, az talán védetlenebb hely lenne a rongálók szemből, ámbar Bojárhalmon se tették tönkre mostanáig. A lényeg azonban, hogy világos helyen legyen, mert előadódhat, hogy sötét éjjel kell telefonálni valakinek, ha rosszul talál-na lenni valaki a családban. Mire a telefon ideér, talán helye is lesz, és világítás is benne.

Olyan fontos dolgok is megbeszélődnek, kié volt valamikor az a kicsike föld, amit nyárfákkal ültetett be valaki. Következtethetünk belőle arra is, hogy megint kezd értéke lenni a földnek, meg arra is, hogy akik itt vannak, ezer százzal kötődnek ma is a földhöz. Akkor is, ha már nem belőle élnek mindnyájan.

Ketten-hárman lehetnek csak, akik valamikor — hej, de régen! — ebbe az iskolába jártak. Föl is merül azonnal, vagy inkább kiforogja a szó, az lenne az igazi jó lépés, ha soha nem akarná eladni az iskolát a tanács, inkább berendezhetné legalább az egyik épületet öregek otthonává. Támadnak azonnal néhányan, akik elvállalják, korteskednek majd mellelletle illetékes helyeken, illetve segítséget kérnek valahonnan. Mert nagyon sok a magatehetetlen öreg már. Arra talán még nem gondolnak, hogy egyszerű, valamikor, remélhetően jó sokára, maguknak is szükségük lesz rá, hogy legyen, és hogy itt legyen. Mert ennél olcsóbban sehol nem készülhet, azt biztos. Hamarosan kiürül a plébánia épülete is a szomszédban, esetleg az is jó lenne erre a célra.

Fölvetődik az is, mikor is épült a templom. Nemcsak azért, mert itt van a szomszédban, nem is azért, mert most lett készen a faluban az új, hanem azért, mert régen se egyformán írtak róla. Ha újra papírosra vetnék, megírhatnák-e úgy, ahogy volt? Mert annak minden tégláját ők adták össze, néha egy-egy véka rozssal fizetve, mégis készen lett. És aki itt van, mind hordta annak idején a téglát! Nem igaz az, hogy a város adta a templomot, a nép izzadta azt ki. És az se igaz, hogy a bútorait más-honnan selejtezték ki. A berendezésre is ők adták össze a pengőiket. Építeni 1938 tavaszán kezdték, és szeptember 18-án már föl is szentelheték. Hasonló összefogással vágtak bele az újba is, a mai szokásokhoz hasonlítva villámgyorsan készült el az is, de három év ment rá így is. Ennyit változott a világ ötven év alatt! Somolyogva mondják, kár volt a falut arrébb tenni csak azért, hogy ne a templom köré épüljön, mert lám, utána ment a templom. Ha hallgattak volna a régiek tapasztalatára, nem a gödörbe tették volna, hanem ide, a partosabb részre. Vizes években a talajnedvesség ki-kijár megnézni, milyen lett az új falu. Idekint 18-20 téglá mindig kimarad a kútból, tehát ez lett volna a jobb. Mondhatnánk öregek zsörtölődésének is, ha most hallanánk először. Sajnos, a falubeliek is ezt mondják.

Szóba jött, hogyne jött volna, hogy Zöldfás, majdnem-majdnem elveszítette zöld fát. Rosszindulat pedig nem volt mögötte, csak az történt, hogy a korhadókat akarták kivágni. A munkát a plébános irányította — hiszen a templomkerti fák-ról van szó —, de beleesett egy ág a szemébe, be kellett vinni hirtelen a szemklinikára. Ha már ott van a fűrészes ember, ne álljon meg emiatt, mellé állt irányítónak más valaki. Ő aztán, felelős buzgalomban majdnem mindent kivágatta. Adj neki, bodorkorpára! A névnap virág vízbe állítva az asztal közepén, és mindenki mindenkivel beszélget. Azt nem tudjuk, hogy meddig maradtak, fél tíz körül elköszöntünk tőlük. Nem messzire kellett menniük, ez az iskolakörnyék csak annyira néptelemedett el, hogy a közeli szomszédokból megtelik ma is a terem.

Sok szép estét még, zöldfásiai!

Horváth Dezső

Gregor — a színházban és a tévében

A Szegedi Nemzeti Színház évadnyitó társulati ülésén ott volt Gregor József, akit Nagy László igazgató külön üdvözölt, és bejelentette: a népszerű énekművész, aki jelenleg a győri színház tagja, ebben a szezonban több fellépést is vállalt itthon: az ünnepségen akkor tört ki a taps, amikor az igazgató azt is hozzátette: májusban megünneplik Gregor szegedi színházi tagságának 25 éves jubileumát.

Azóta megtudtuk: a Szegedi Nemzeti Színház évadnyitóját egy májusi előadásába „szerkesztik” a jubileumi gálaműsort. Gregor József elmondta, hogy jubileumán azok a szegedi és budapesti művésztársai lépnek fel, akikkel a legszívesebben

énekel(t) együtt. A névsor — kérte — hadd maradjon egyelőre titok, mindenesetre a közönség biztos lehet benne, hogy nem jár rossz-szul...

Az ősszel felújítandó Sze-relmi bájjal bemutatóján (november 25.) kívül a Donizetti-opera további öt előadásában hallják majd a szegedi Gregort, plusz a jubileumon. Arra a kérdésre, hogy mikor szerződik vissza a szegedi színházhoz, a basszista így válaszolt: „Egyszer biztosan visszajövök: de nem tehetem meg, hogy a mentőövet, amit a győrieitől kaptam, egy jól irányzott mozdulattal visszadobjam. Győrben jól érzem magam, viszont a szegedi színház is

biztosítja számomra most azokat a feltételeket, amelyek mindig is kértem. Oberfrank Gézával megbeszeltük, melyek azok a művek, amelyekben a következő négy évben énekelhetek. Ez a lista nem titkos. Ime: Verdi: Attila. Borisz Godunov, vagy Simone Boccanera. Szicíliai vecsernye és Rossini: Hamupipőke.”

Amit még olvasóink figyelmébe ajánlunk: ma, szerdán 21 óra 40-kor kezdődik a tévé 1. műsorán a Pilanatkép Gregor Józsefről című műsor, amelyben az énekes Juhász Előd beszélget. A nézők telefonon kérdezhetnek — egyenes adás lesz. A számok: 126-657 és 126-811. E. S.

Az évad első bemutatója

Hoffmann meséi

A vadonatúj előadásrend szerint sajtóbemutató lesz csütörtökön este a nagyszínházban, az Offenbach-mű. A Hoffmann meséi nyugdíjas-előadását pénteken tartják, a bemutatóbérlet tulajdonosait pedig szombaton várják az évad első szegedi premier-jére.

Nagy Viktort, aki most végzett a főiskolán, s a Madách Színház rendezője, és aki a szegedi színházban vendégként állítja színpadra az operát — megelőzte a híre. Visszhangoz Bajazzókat rendezett még főiskolás korában, majd az Erkel Színházban sikeres Toscát. Talvaly a Madáchban musicált, s még harmadévesen a La Mancha lovagját, amelyet a Pesti Színházban adtak. Szeged után, színházában, a Szezsauáni jó lélek rendezése vár rá.

A szegedi Hoffmann-bemutatóról elmondta:

— Ellentétben némely előadással, amelyekben a későromantikus, szecessziós milió, a fantáziavilág megteremtésére törekedtek, mi most a német expresszionista némafilmek világát szeretnénk idézni. Azt is mondhatnám Georg Büchner és Lenz műveinek expresszionista stílusjegyei mentődnek itt át abba a késő romantikába, amely a mű születésének kora volt. Az mindenesetre

biztos, hogy nem kívánjuk operetizálni ezt a nagyvonalú, komoly, drámai zenéjű operát. Azt a stílust, amelyet az előbb próbáltam jellemezni, nehéz a színpadon megvalósítani. A szegedi énekeseknek — úgy látom — sikerült jól belehelyezkedni ebbe a furcsa, de a mi korunkhoz közelálló világba.

Oberfrank Géza főzeneigazgatót, a bemutató dirigensét arról kérdeztük, látta-e a Komische Oper egyik legnagyobb világsikerét, Felsenstein Hoffmannját.

— Sajnos, nem ment már akkor, amikor én odakerültem, csak egy tévéfelvételt láttam. Általában az a tapasztalatom, hogy a rendezők sokkal inkább szeretik ezt az operát, mint a karmesterek. Magam azt gondolom, ez remekmű, s megérdemli, hogy a rendezés és a muzsikálás olyan egységet alkotasson az előadásban, ami kiírja a remekműveknek. Minthogy a szerző már nem érthette meg a bemutatót, a művet sokféleképpen átdolgozták. Azt a tipikusnak tekinthető változatot követjük mi is, amelyben fölcserélődik a Giulietta- és az Antónia-kép. Az a véleményem, hogy a recitativus változat igen kurtán, meggyőző erő nélkül intéz el dramaturgiai fontosságú részleteket, de, mert ezzel megvünk

a külföldi turnéra, és idegen nyelven még nehezebb a prózai párbeszéddekl bemutatni, arra a szükségmegoldásra kényszerültem, hogy némileg átdolgozzam a recitativókat. Ezt a változatot teljesen vissza lehet adni német nyelven — a nyáron el is készültem a fordítással. Azt mondhatom tehát, hogy Felsenstein Hoffmannja nem annyira gyakorlati, inkább szellemi inspirációkat adott. S. E.

Hajnalnyiláskor az ember kimegy a tóra. Nem siet, mert a víz megvár, s ilyen tájt a madarak úgyis gondterhelten pihennek, táplálkoznak. Ballag az ember, miért is siessen, jót gondolkozni így, vassármag, a ladikban lehet... távol rádiótól, tv-hírektől, barátoktól... Szurokszagú, hallalátú, mocsárizú nádasok ölében. Ballagok az ózillatok gátján, somkoró sárgáján, örömfű ezüstjén, égett krumpliszár szétterülő füstjén. Durran a puska, halór járja szolgálati útját, rucafalka sütvé húz az égnek, s az eddig csendben úszó öszelej felhők madárkavargással örvénylenek. Ezernyi madár, récék, sirályok kaleidoszkópja! Gémelek riogatva biztatják, szárnyra kapva egymást, disztollálással játszik a szél. Czekek... czekek... szárszalonkák csapnak föl az ingoványból, s pár fenyérfutó igyekszik, orvos és széki lillék társaságában. Halászsas emelkedik a kékségben, alatta ezüstsirályok százai örvénylenek a termikben. Két görbe

Fehér-tói rádió...

csőrű batla vendégeskedik a rezervátumban, esténként kis darucapat társul melléjük. De a darvak most valahol a Szeged környéki, zörgő kukoricák között lesik az aranylót. Zörgő délibábok. A csönd újra kitakarózott, madár sem jár, csak... a halór házától... rádiószó kavarg... „a nagymarosi vízi erőmű...” Dunába a nagymarosi erőművel! villan át rajtam, hát itt sem vagy gond nélkül...? Aztán elszégyellem magam... hát persze, épp itt nem, itt, ahol fél évszázados fehér-tói madárvédelem, -kutató és embőrnevelés ügye hullámozott mindig is, ma is... harca természetvédelem és a hasznosítás között, ahol végül is a halak győztek! Még ma sem tudom biztosan, de egyet megértetem; az egyes emberek mozgatórugóit olajozó pénz szerepét. Ha csupán anyagi javakért dolgozunk, magunk építjük magunk köré beton „erőmű-

börtönünket”. Bezárjuk magunkat, magányosan vagy csoportosan hamunál hitványabb pénzünkkel, ami semmi olyat nem nyújt, amiért érdemes élni! Fehér-tói harcok, Péter bá' küzdelmek, állóvízrideg hitbizomány, új remények, új próbálkozások; hogy legyen végre a szegedi Fehér-tó azoké, akik évszázadok éltek hullámokkal mormoló szigetein, halász, vadász, madarász ösök mai, aszfaltkoptató gyerekei.

Megy az élet itt, a szegedi tó partján; Béla kurtos avarjai emelgetik szék-sírkukat, Mórész Pál beszélget a Kalapács dinasztia juhászbárájával, Lakatos sneffpuskásai lopakodnak a szatymazi kis feketén, Móra igazgató úr támasztja a kettős határit Lippai-tanya epőrfáját, s Beretzk Péter vezettegi „madárjókait”... aztán jönnek évek, amikor az idő megsemmisíti ezt a munkát. De hol is állók, a Duna hajlatán, vagy a

szegedi tónál? Egyre megy, új remények vízé-nél... hol biztos; nem lehet pénzen fölépíteni, megvásárolni a természet ősi ökológiai rendjét.

Déliidő van, avas szalonna kurcujája sístereg a nádtisztáson, „fogja a nyársat, tanár úr!, tartson velem...”, az ég kitarul, időt, tért felede, szárnyai nőnek az emlékezetnek, nagy sokára kérdi csak, „Mi a véleménye a nagymarosi erőműről?”, „Lőgyön, vagy né lögyön?” — Dunába az erőművel! — gondolom ismét, de nem mondom ki. Feri bácsi, tudod, ezt mindenkinek magának és magában kell eldönteni... „én ezért, ezt szeretném!”... s remélsz, ezt meg is hallgatják azok, akiknek ez kötelességük... De minek erről beszélni tovább? Úgyis elmondja az őszirózsá, harmatcseppjében ott vibrál a gondterhes ősz, s a madárszárny suhogása... miért suhog?, s mi történe, ha többé nem hallanánk a vizek partjain si-mogatását... csak a rádió hangját...

Csizmázia György

Véget ért a vándorgyűlés

Szekeiülésekkkel folytatódott, s a vitát összegező plenáris üléssel befejeződött kedden Gyulán a 26. közzgazdász vándorgyűlés.

Az eszencei eszereből is ki-tűnt, hogy a gazdaság jelenlegi nehéz helyzetéből csak átfogó és következetesen végrehajtott reform révén lehet kiemelkedni.